

103 . Joseni | Județ: Harghita | Punct: Biserica romano-catolică | Anul: 2010

Anul: 2010

Cod RAN: 84567.02

Perioade: Evul Mediu

Epoci: Evul Mediu

Categorii sit: Religios, ritual și funerar

Autori: Andrea Demjén, Florin Gogâltan

Instituții: Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca, Muzeul "Tarisznyás Márton", Gheorghieni

Raport

Biserica romano-catolică din Joseni, jud. Harghita se află amplasată în centrul localității, la o altitudine de 741-743 m, coordonatele GPS măsurate lângă sanctuar fiind: N: 46,42022°, E: 25,30135°. Acest monument este considerat ca fiind una dintre cele mai vechi biserici din depresiunea Giurgeului. În dijele papale din anii 1332-1334 sunt menționate numele a doi prelați, Nycolaus și Thomas din Gheorgheni, fără a se desemna și parohiile în care activau. După părerea unor cercetători acestea ar putea fi Gheorgheni, Lăzarea și Joseni.

Conform inscripției de la baza turnului, acesta ar fi fost construit în anul 1213, în cinstea apostolilor Sf. Simion, Sf. Juda Tade și a Sfintei Fecioare Margareta (AEDIFICATA MCCXIII / IN H(ONOREM) S(ACRO) S(SANCTORUM) SIM(EONI) ET IUDA(E) APOSTO / LORUM ET S(ANCTAE) MARG(ARETHAE) V(IRGINIA) ET MAR(TIRIS)). Data înscrisă pe poartă - 1213 - este considerată însă a fi neverosimilă. Elementele acestei (prime) biserici nu ne sunt prea cunoscute. Din aceasta s-a păstrat numai un ancadrament de ușă în peretele de V al bisericii actuale. Clădirea a suferit intervenții succesive în a două jumătate a sec. al XVI-lea, în perioada barocă (între anii 1766-1773), iar în 1930 dimensiunile sale au fost extinse prin adăugarea unei nave laterale pe peretele nordic.

Cercetarea arheologică preventivă a făcut parte din proiectul de restaurare a ancadramentului de ușă aflat pe peretele vestic al turnului. Primul scop al cercetărilor a fost dezvelirea pragului și clarificarea situației sale stratigrafice: dacă portalul este în situ sau se găsește în poziție secundară. În acest scop a fost deschisă în fața ancadramentului de ușă, în interiorul turnului, o secțiune cu dimensiunile de 2,50 x 3,44 m.

Din punct de vedere stratigrafic, sub nivelul actual de călcare (realizat din piatră cubică) au ieșit imediat la iveală pragul ancadramentului și zidurile de fundație ale turnului. Nivelul de călcare original nu a putut fi observat din cauza gropii unui mormânt târziu, care a fost săpat în interiorul turnului. Umplutura mormântului s-a tasat cu timpul, locul fiind amenajat cu pietre, moloz, țigle de acoperiș etc. Sub nivelul de amenajare, pe aproape toată suprafața, în afara zidurilor și gropii mormântului târziu, exista un nivel compus dintr-un pământ negru, compact, amestecat cu puține pietre, fragmente de cărămidă, lut, moloz, oase umane etc., care poate fi atribuit etapei în care a funcționat cimitirul aferent bisericii romanice și gotice. Sterilul din punct de vedere arheologic este reprezentat de un lut gălbui.

Conform studiului de istoria artei (realizat de către Kósa Béla de la MSC Miercurea-Ciuc), formele și compunerea ancadramentului nu sunt cele obișnuite. Ancadramentul interior este compus din două colonete cilindrice, iar cel de la exterior din două sferturi de baghete separate de o scotie. Portalul este încheiat cu un arc în formă de cerc și încadrat de un tor cu muchie. În cursul săpăturilor s-a constatat că tor-ul pornește de pe prag, fără a avea o bază (pedestal).

După scoaterea pietrelor din nivelul de călcare actual a apărut pragul compus din patru părți. Pragul interior a fost realizat din două bucăți de andezit (79 x 30 cm și 60 x 30 cm), în partea de S (24 cm) și N (20 cm) piatra a fost cioplită cca. 5 cm pentru a se pune torul cilindric. Pragul exterior a fost realizat tot din două bucăți de andezit (76 x 30 x 28 și 88 x 30 x 24 cm), care au ajuns numai până la marginea torului de baghete

(între două pietre în mijloc a rămas un spațiu gol, care a fost completat cu două pietre mici, ancadramentul stând astfel pe fundația turnului.

Fundația zidului turnului este compusă din pietre de andezit și râu legate cu un mortar cenușiu amestecat cu pietriș, pigmenti de cărămidă și bucăți de var. Fundația sudică este cu 0,14-0,22 m mai lată decât zidul de elevație. Talpa de fundație ajunge până la adâncimea relativă de 1,60 m de la punctul X. Pe zidul nordic al turnului, la linia fundației și a zidului de elevație, au fost găsite trei bucăți de tencuială cu urme de vopsea roșie. După părerea noastră tencuiala provine dintr-un tavan anterior care a căzut pe podea.

În S1 au fost dezvelite 13 morminte cu 14 defuncții (în mormântul M3 au fost depuși doi copii). Pe baza unor criterii precum orientarea mormintelor, adâncimea lor, prezența sau absența sicriului, poziția scheletelor, inventarul funerar, sau observații de natură stratigrafică (suprapuneri) s-au putut distinge patru faze de înmormântare. Primei faze îi aparțin două morminte (M2 și M7) fără sicriu (orientare 270°), fiecare fiind tăiat de fundația de E a turnului. M7 a fost suprapus de M6 cu inventar (aplică de cunună) caracteristic sec. al XV-lea. Cea de-a doua fază de înmormântare este reprezentată de mormintele (M1, M3a,b, M4, M6, M8, M12, M13) cu sicrie de lemn fără cuie (orientare 270°), cu excepția mormântului M5. Sub înmormântarea dublă (M3a,b) și din M6 s-au găsit aplici de cunună din sec. al XV-lea. Celei de-a treia faze de înmormântări îi aparțin două morminte (M9, M10) în sicriu cu cuie forjate, cu aceeași groapă de mormânt și cu aceeași adâncime și orientare (268°). Nu s-a putut constata dacă au fost înhumați împreună sau nu, deoarece mormântul M11, din epoca modernă, a deranjat contextul arheologic. Fazei a patra îi poate fi atribuit un singur mormânt (M11), cu o groapă de formă trapezoidală cu colțurile rotunjite. Mormântului a fost săpat până la 1,00 m adâncime în steril, din fundul gropii ieșind apa freatică. În umplutura mormântului s-a găsit o ferecătură de carte și aplici de bronz aparținând unei cununi.

Mormintele medievale descoperite sub fundația turnului (M1, M2, M4, M5, M7, M12 și M13) și în interiorul său ne arată că acesta a fost construit probabil la sfârșitul sec. al XV-lea - începutul sec. al XVI-lea. Săpătura arheologică preventivă din primăvara anului 2010 a contribuit atât la datarea relativă a turnului bisericii romano-catolice din Joseni, jud. Harghita cât și la confirmarea poziției secundare a portalului aflat pe peretele vestic al turnului.

Informații suplimentare online

[Raportul 4639 din cronica.cimec.ro](http://raportul4639.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
